

ומכל מקום **קתני** בברייתא, דכל זמן שהטלית בידו **אומן מהימן**, והיינו בהכרח משום **מיגו דאי בעי אמר ליה** "לקוחה היא בידי", כלומר, מיגו שהיה יכול לומר "לא היו דברים מעולם, כי לא מסרתי לי לתקן אלא קנייתה ממך", **מהימן נמי אאגריה** [נאמן הוא על שכרו]; הרי למדנו שנאמן הוא לטעון ש"לקוחה היא בידי" באופן שאין עדים על המסירה; וכדעת רבה ודלא כאביי! (1)

ומשנינן: **לא** כאשר פירשת את הברייתא, אלא **לעולם דליכא עדים** על המסירה, ומכל מקום לא מחמת שיכול לומר "לא היו דברים מעולם" נאמן האומן, אלא הכא במאי עסקינן: **והוא דלא ראה**, שאין עדים שהטלית בידו, ומשום מיגו שהיה אומר "החזרתי" לכן נאמן הוא על שכרו.

מתיב רב נחמן בר יצחק לרבה ממשנתנו,

הטלית בזמן שנקבע, ותובע אותו בזמנו על שכר העבודה:

הרי האומן **נשבע** ששתיים קצץ לו בעל הבית ונוטל שתיים. (8)

ג. ואם תובעו כשכבר **עבר זמנו** דכבר שקעה החמה, הרי **המוציא מהבירו** — הוא השכיר — **עליו הראיה** ששתיים קצץ לו. (9) ומסיק רבא לקושייתו: (10) והרי **היכי דמי** [באיזה אופן עוסקת הברייתא]?

אי דאיכא עדים שמסר בעל הבית את הטלית לאומן; כך הרי אי אפשר לומר, כי:

אם כן **ליחזי הדיינים: עדים מאי קאמרי** [נשאל את העדים שראו את המסירה, כמה קצץ לו בשעת המסירה]?! כי מסתמא אם ראו את המסירה ראו גם את הקציעה.

אלא לאו בהכרח **דליכא עדים** על המסירה —

לדעת אביי אינו נאמן לטעון "לא נתת בידי לתקן" ואין להאמינו במיגו שהיה טוען כן, ולמה נאמן הוא כל זמן שהטלית ביד אומן, ואף דיש לדחות דמשום מיגו ד"החזרתי" הוא נאמן, השתא סלקא דעתין שהברייתא עוסקת ב"ראה" כמבואר בהמשך הסוגיא; ואם כן אריכות הגמרא בכיבור הראיה צריכה ביאור, ויתבאר בהמשך הענין בהערות.

1. דברי הגמרא ואריכותה צריכה ביאור: לשם מה צריכה הגמרא להקדים **שבלאו הכי** אי אפשר להעמיד את הברייתא בדאיכא עדים, וכי אם היינו מעמידים את הברייתא בדאיכא עדים לא היה קושיא על אביי, והרי אילו היינו מפרשים את הברייתא בדאיכא עדים, כי אז היה

אותם אדם בטענה שחייבים לו על האכילה כך וכך, שנאמן הוא לטעון שחייב לו בעל העיזים עד כדי ערך העיזים עצמן, ומשום דמיגו שהיה אומר "לקחתים" יכול הוא לטעון שחייבים לו כערכם.

8. וכמו ששנינו בבבא מציעא קיא א "שכיר בזמנו נשבע ונוטל, עבר זמנו אינו נשבע ונוטל", ושנינו עוד בשבועות מד ב שהשכיר נשבע ונוטל, וראה סוגיית הגמרא בשבועות מו א על ברייתא זו.

9. ראה הערה 8.

10. בפשוטו, הראיה ברורה לדברי רבה, שהרי

דתנן: **אומן** ["האומנין"] **אין** לו חזקה, ומשמע: **אומן הוא דאין** לו חזקה, **הא אחר** שאינו **אומן יש לו חזקה**.

והרי **חיבי דמי**, באיזה אופן עוסקת משנתנו המחלקת בין אומן לאחר?

אי דאיכא עדים על המסירה, וכאשר פירש רבה את המשנה "לא שנו אלא שמסר לו בעדים", ומשום, שאם מסר לו שלא בעדים, הרי אף האומן נאמן במיגו ד"לא היו דברים מעולם", אם כן **אחר** — שיש עדים שמסרו לו בעל הבית לשם פקדון דומיא דאומן — **אמאי יש לו חזקה**, והרי היות ויודעים אנו איך בא לידו, אין שייך לומר: חזקה מה שתחת יד אדם הרי אלו שלו.⁽²⁾

אלא לאו בהכרח שמשנתנו עוסקת בכגון **דליכא עדים** על המסירה, ומכל מקום **קתני** במשנתנו: **אומן אין לו חזקה; ותיובתא** דרבה הסובר שאם אין עדים הרי הוא נאמן במיגו ד"לא היו דברים מעולם"; ומוכרח כשיטת אביי, שכוונת משנתנו היא ללמד, שכל העוסק באומנות, אף שאין ידוע שבא לידו בתורת אומנות אינו נאמן כי שמא בא לידו בתורת אומנות.

ומסקינן: אכן **תיובתא** דרבה ממשנתנו.

תנו רבנן:

נתחלפו לו לבעל הבית **כלים בכלים בבית האומן**, כגון שנתן את טליתו לכובס, ונתן לו הכובס טלית אחרת במקום זו שלו:

הרי זה — בעל הבית — **ישתמש בהן** באותה טלית שנתן לו האומן, **עד שיבוא הלה** — בעל הטלית — **ויטול את שלו**, ויתבאר הטעם בהמשך הענין.

אבל אם נתחלפו לו כלים **בבית האבל, או בבית המשתה**, שנטל הוא את כלי חברו במקום את כליו שלו:

הרי זה **לא ישתמש בהן, עד שיבא הלה ויטול את שלו**.

ומקשינן: **מאי שנא רישא** כשנתחלפו לו כלים בבית האומן, שהוא מותר להשתמש בהן, **ומאי שנא סיפא** כשנתחלפו לו כלים בבית האבל או בבית המשתה, שהוא אסור להשתמש בהן?!?

אמר פירש רבי חייא: וכי אין אדם עשוי לומר לאומן "מכור לי [עבורי] את טליתי לאחר"?

כלומר, ודאי מעיקר הדין אינו יכול להשתמש בדבר שאינו שלו, שזה הוא "שואל שלא מדעת"; אלא הטעם

קשה בין לאביי ובין לרבה, כיון שאף לרבה אין שייך כאן מיגו, ואת הברייתא אי אפשר לפרש אלא בדליכא עדים וכשיטת רבה, ולאביי קשה בין כך ובין כך! ? קושיא זו ביסודה היא קושיית התוספות כאן, וראה מה שביארו בזה.

2. א. הרשב"ם הוסיף כאן ביאור: אי דאיכא

עדים שמסר בעל הבית לאומן בפניהם, וגם "ראה" הטלית בידו עכשיו, אם כן גם אחר אין לו חזקה, שהרי כיון שיש עדים שבתורת פקדון בא לידו וגם רואים אותו עכשיו בידו [שאינו יכול לטעון "החזרתי"], הרי ודאי שאף אחר אינו נאמן לטעון "לקוח הוא בידי", כי במה זה שונה מאריס ואפוטרופוס שאין יכולין לומר לקוחין הן

שכשנתחלפה טליתו בבית האומן מותר הוא להשתמש בה, הוא משום שיש לומר: בעל הטלית אותה קיבל מן האומן, אמר לאומן שימכור עבורו את טליתו, ובטעות מכר האומן את טליתו של זה, וכשנוכח האומן בטעותו, לקח הוא את הטלית שאמרו לו

למוכרו — ונתנו לזה מדעתו, עד שיחזיר לו את הטלית שלו; ולכן מותר הוא להשתמש בטלית שנתן לו האומן —

אבל בבית האבל או בבית המשתה, מי התיר לו להשתמש בכליו של חברו?! (3)

וכתבו האחרונים, שיש ללמוד מדברי הרשב"ם, שלא אסרה התורה ספק גזל, כי הלוא אין הדבר ברור, אלא יש לומר כן, [וכלשון הרשב"ם "איכא למימר שהאומן..."], וכלשון הרמב"ם גזילה ו"ו"ש"מא... בעל הכלי צוה את האומן למוכרו לו"ו] ומכל מקום מותר, וכעין מה שכתב ב"קובץ שיעורים" אות רנח בביאור דברי הרשב"ם לקמן נו ב.

אך הנה לשון ה"יד רמה" [אות קסז] הוא: וכי אין אדם עשוי לומר לאומן "מכור לי טליתי", וכשאבדה טליתו של זה, יהב ליה האומן טלית אחרת תחתיה על מנת לשלם דמי לבעלים, דהא אית ליה רשותא לזבונה, וכיון דאיכא למימר דכי יהיב ליה אומן האי טלית אחריתי להאי, מדעת קא יהיב ליה וברשות הבעלים קא עביד, ישתמש בהן.

ולשון הריטב"א הוא: אמר רב חסדא: וכי אין אדם עשוי לומר לאומן מכור לי טליתי, פירוש: וכיון שנתחלפו מסתמא שוים היו לגמרי, וזו ראייה כי אדם אחד נתן לאומן כלי זה למוכרו בשכר שקצץ לו זה ממש, והאומן לא דקדק במכירה, וכשמכר ראשון סבור שהוא אותו טלית שנתן חברו של זה נתן [הלשון מגומגמת] לו המעות וחבירו נתרצה במעות, ואפילו הטלית ביד האומן מוכרו לו, ונמצא שהוא קנוי לאומן וכיון שנתנו לזה להשתמש בו הרשות בידו; וראה עוד שם שביאר הריטב"א שלא מסתבר לומר שעכשיו טעה ולא במכירה טעה ומשום "דבמכירה לא דייק כיון ששכרן שוה, אבל כשמחזיר לאדם טליתו ודאי מידק

בידי; ואין לומר שמשנתנו עוסקת כשלא "ראה", ולכן נאמן אחר לטעון לקוח הוא בידי במיגו דהחזרתי, שהרי אם כן אף אומן היה נאמן לטעון כן, לפי מה שחזר בו רבה ואמר שהמפקיד אצל חברו בעדים אין צריך לפורעו בעדים.

ב. [יש לעיין: הרי שנינו במשנתנו שהאריסים אין להם חזקה, והיינו שידוע בודאי שירדו לשדה בתורת אריסות, וכמבאר בלשון הרשב"ם מו ב בד"ה אריס "שיודעין בו שבתורת אריסות ירד לשדה זו", ותיקשי נמי כקושיית הגמרא כאן].

3. נתבאר על פי לשון הרשב"ם, שכתב: איכא למימר שהאומן מכר טלית אחר שהוא מתקן במצות בעל הבית שצוה לו למוכרו, וטעה האומן ומכר טליתו של זה, ונתן לו טלית זה מדעת, עד שיחזיר לו את שלו, וכיון דמדעתו נתן לו מותר להשתמש בה.

והנה בפשוטו נראה מלשון הגמרא ומלשון הרשב"ם, שאין הדבר שלו ואינו יכול למוכרו, ורק היתר שימוש יש לו, והיתר שימוש זה קיבלו מן האומן כיון שנתנו לו מדעתו; ואולם צריך ביאור: וכי משום שעשה אותו שליח למוכרו יש לו רשות להשאיל את החפץ לאחרים, כדי לתקן את טעויותיו?! ובסמ"ע ריש סימן קלו כתב, שבודאי לא יקפיד שישתמש עד שיבא הלוקח ויחזיר בגדו, כי כל זמן שהבעלים משתמשים במעות, מסכימים הם שישתמש בטלית, ראה שם.

אמר רב חייא בריה דרב נחמן:

לא שנו — שמותר הוא להשתמש בטלית שנתן לו האומן — אלא כשנתן לו את הטלית הוא [האומן עצמו], אבל אם אשתו ובניו של האומן הם שנתנו לו את הטלית שאינה שלו — לא ישתמש בה, כי יש לומר שהם החליפו בטעות את טליתו בטלית של אחר.⁽⁴⁾

והוא האומן נמוי לא אמרן שאם נתן טלית אחרת, מותר המקבל להשתמש בטלית, אלא בכגון דאמר ליה האומן בשעת מסירת הטלית: הילך "טלית" סתם, כי אז יש לומר שידע האומן שאינה שלו, ונתן לו טלית אחרת — שנתנו לו כדי למוכרה — מדעתו.

אבל אם אמר לו האומן בשעת מסירת הטלית "הילך טליתך" — לא ישתמש בה. כי האי לאו טלית דידיה הוא [הרי זו אינה טלית שלך]! כלומר: כי אז יש לומר שבטעות חשב האומן כי הוא נותן לו את טליתו שלו.

אמר ליה אביי לרבא:

תא אחוי לך רמאי דפומבדיתא⁽⁵⁾ מאי עבדי, [בוא ואראך את הרמאים של פומבדיתא — הם האומנין שבה — איך הם מרמים]!⁽⁶⁾

אמר ליה בעל הבית לאחד מאומני פומבדיתא: הב לי סרבלאי [החזור לי את טליתי] שמסרתי לך לתקן!

אמר ליה אותו אומן לבעל הבית: לא היו דברים מעולם, מעולם לא נתת לי טלית לתקן!

אמר ליה בעל הבית לאותו אומן: והא אית לי סהדי דחזויה גבך [הרי יש לי עדים שראו בידך טלית]! ומיהו העדים לא זיהו את אותה הטלית, שאכן אותה הטלית של בעל הבית היא.⁽⁷⁾

אמר ליה האומן לבעל הבית: ההוא אחרינא הוה [אותה טלית שראו העדים בידי, של אחר היא ולא שלך]!

אמר ליה בעל הבית לאותו אומן: אפקיניה ונחזינהו [הוצא את הטלית, ונראה אם שלי היא], כדי להוציא את עצמך מן החשד!

נצטדק אותו אומן ואמר ליה לבעל הבית: איברא, לא מפיקנא ליה, [באמת לא אוציאנו], כלומר, וכי בשל טענות של הבל שאתה מעלה בפני, אלך ואראך ממון של אחרים?!

אותו פומבדיתאי היכן אתה לך, כי גנבים מומחים הם.

6. אפשר שיצא עמו אביי והראה לו את המעשה הבא בעת התרחשותו.

7. כתבו התוספות: הא אית לי סהדי דחזויה גבך, פירוש: טלית שהיו בו סימנים כעין שלי, ולא שהיה להם טביעות עין שהיו מכירים שהיא

דייק דמיהדר ליה דיליה", [וראה עוד בסמ"ע ריש סימן קלו, שמלשונו שאמר לו "טלית" ולא "טליתך" שמע מינה שידע שאין זה טליתו].

4. ראה מה שתמה ב"תורת חיים".

5. הרשב"ם הביא מדברי הגמרא בחולין כזו א: "פומבדיתא לויך [נתלזה אליך בדרך], אשני אושפיוך [תשנה את מקום מלונך, שלא ידע